

FRÅN KVÄLLSPRESS TILL KVÄLLSMEDIA

MATHIAS A FÄRDIGH OCH OSCAR WESTLUND

Sedan mitten av 1900-talet har Aftonbladet och Expressen försett svenska allmänheten med nyhetsuppdateringar, viktiga samhällsdebatter, underhållande journalistik. Kvällspressen har i decennium efter decennium tryckt tidningar vars innehåll har stimulerat svenskarnas behov av såväl information som förströelse. Ännu 2013 går tryckpressarna varma om nätterna i massproduktionen av kvällspressens tryckta tidningsupplagor. Dessa distribueras över land och rike för lösnummersförsäljning dag efter dag. Emellertid har den totala upplagan och läsningen av kvällspressens tryckta tidningar sjunkit ända sedan 1970-talet, och med stegrande fart under 2000-talet. Kvällspressens upplagor är krympande, och trenden pekar fortsatt nedåt. Den kraftfulla ökningen i användningen av deras digitala nyhetsplattformar har mer än väl kompensert detta tapp, ur ett räckviddsperspektiv, men samtidigt skapat påtagliga problem ur ett affärsmässigt perspektiv (se t.ex. Westlund & Färdigh, 2011). Att nätnyheter vunnit mark till förmån för tryckta tidningar har också noterats när gäller svensk dagspress (Bergström & Wadbring, 2010), som dagspressen i andra länder (De Waal & Schoenbach, 2010).

Tidningsföretagen i Sverige har under en längre tid arbetat för att bli mångfaceterade mediehus som tillgängliggör sina nyheter i ett flertal olika digitala plattformar (Nygren & Zuiderveld, 2011; Westlund, 2011; 2012a). Samma mönster kan skönjas också ur ett internationellt perspektiv, och på senare tid har det också vuxit fram en ökad fokusering mot nyhetspublicering för mobiler (Westlund, 2013). Under 2011 skedde onekligen en markant ökning i svenskarnas användning av nyheter i mobilen (Westlund, 2012b), och detta utvecklingsmönster fortsatte att tillta under 2012 (Se Oscar Westlunds kapitel om mobilanvändning i denna volym). Mätsiffror från KIA-Index för april 2013 (vecka 16) visar att kvällspressen bidrar starkt till denna utveckling, med Aftonbladet i en odiskutabel förstaposition bland nyhetsmedierna (2.677.897 unika användare), och Expressen på en andra plats med omkring en fjärdedel antal användare (677.653 unika användare). De följs av Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och en bred skara av lokaltidningar. Flera nyhetsmedier, inte minst kvällspressen, gör kontinuerligt satsningar på att utveckla sin journalistik och sina tjänster i den digitala miljön. Nyhetsmedierna spelar en aktiv roll i det föränderliga medielandskapet, vid sidan av innovation när det gäller hårdvara och mjukvara för webb-, mobil- och medieplattor. Sammantaget bidrar denna utveckling till förskjutningar i hur man använder olika nyhetsplattformar för nyheter.

Det har visat sig att svenskarnas användning av kvällspress via papper, nät (dator) och mobil (sajt eller applikation utformad för mobilen) skiljer sig kraftigt åt mellan olika

generationer. När det gäller kvällspressen visade en djupgående analys av beteenden år 2010 att användningsbeteendena så distinkta att man kan göra en klassificering i tre olika mediegenerationer: *printgenerationen* (20- till 40-tal), *onlinegenerationen* (50-tal till 70-tal) och den tudelade *individualiserade generationen* (80-tal till 90-tal) som antingen använder endast nätnyheter via dator eller kombinerar olika plattformar för nyheter (Westlund & Färdigh, 2012). En bredare empirisk studie av fyra generationers nyhetsanvändning från 1986 till 2011 har också identifierat påtagliga generationsskillnader, i synnerhet när de gäller den äldsta generationens orientering mot traditionella nyhetsmedier i jämförelse med den yngsta generationens inriktning mot digital- och mobil nyhetsförmedling (Westlund & Weibull, 2013). Dessa samhällsvetenskapliga studier av generationstillhörighetens betydelse för nyhetsanvändningen har gemensamt att de utgår från den tyska sociologen Mannheims tes om att en generation binds samman som ett socialt kollektiv genom sina livserfarenheter under sin formativa fas i livet (Mannheim, 1952). Vidare utgår dessa från att det mediasystem en generation växer upp med har betydelse för medievanorna de utvecklar (Gumpert & Cathcart, 1985; Bolin & Westlund, 2009).

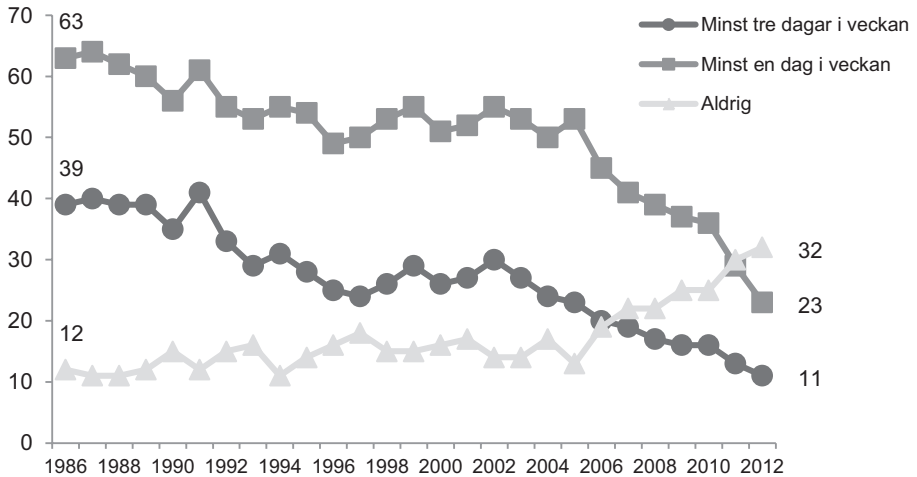
Detta kapitel tar ett samlat grepp om hur svenskarnas användning av kvällspressen – via tidningens nyhetssajt, mobil och medieplatta – har utvecklats över tid. Kapitlet inleds med resultatredovisning om hur läsningen av den tryckta kvällspressen förändrats sedan 1986, och hur nätnyhetsanvändningen utvecklats sedan 1998. Kapitlet lägger därefter särskilt fokus på hur sju specifika generationskohorter använt kvällspressens fyra plattformar under 2011 och 2012.

Merparten svenskar läser numer aldrig en kvällstidning i papper

Redan när den första nationella SOM-undersökningen genomfördes 1986 hade upplagan för, och läsningen av, kvällspressens tidningar påbörjat en nedåtgående trend. Andelen läsare bland svenska befolkningen var emellertid avsevärt mycket högre än vad den är i dagsläget. Figur 1 visar den nedåtgående utveckling i kvällspressläsning som skett över tidsperioden 1986-2012.

Under 1980-talet uppgav omkring var tionde svensk att de aldrig läste en kvällstidning, vilket var väsentligt lägre än andelarna som uppgav att de läste en eller flera gånger i veckan. Mellan 2006 och 2007 skedde ett trendbrott såtillvida att andelen som aldrig läser blev större än andelen regelbundna läsare. Under 2011 skedde ännu en viktig förändring genom att kurvan för andelen icke-läsare (30) och kurvan för andelen som läser en gång i veckan (29) kolliderade, trots att det för 20-25 år sedan skilde drygt 50 procentenheter mellan de två. Resultaten för 2012 visar att dessa utvecklingsmönster har förstärkts ytterligare; andelen icke-läsare har ökat till 32 procent, medan andelen som läser har sjunkit till 23 respektive 11 procent. Den totala ökningen i andelen icke-läsare av kvällspress i papper har nästan trefaldigats mellan 1986 och 2012. Över samma tidsperiod är den totala nedgången för andelen regelbundna läsare 28 procentenheter.

Figur 1 Läsning och icke-läsning av kvällstidningar på papper 1986-2012 (procent)

Kommentar: Urvalet år 1986-1991 utgjordes av svenska medborgare i åldrarna 15-75 år. År 1992-1999 av åldrarna 15-80 år, för perioden 2000-2008 av åldrarna 15-85 år och för 2009-2012 av åldrarna 16-85 år. Med regelbundenhet avses läsning minst 3 dagar per vecka och med minst en dag i veckan inkluderas även de som läser minste tre dagar i veckan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen för respektive år.

Kvällspressens nedgång har emellertid skett med olika kraft bland olika grupper av svenskar. I anslutning till de allmänna förändringarna mellan 1986 och 2012, som skildras i figur 1, kan tilläggas att det under hela tidsperioden varit vanligare med regelbunden läsning bland män än bland kvinnor (12 respektive 10 procent 2012). Om man ser till allmänna ålders- och generationsskillnader kan det noteras att kvällstidningsläsning var förhållandevis begränsat bland de äldre under andra halvan av 1980-talet, men samtidigt mer vanligt förekommande bland yngre. De som var unga då har i förhållandevis stor utsträckning vidmakthållit sin läsning av den tryckta tidningen, men då de 26 år senare av naturliga skäl har åldrats så präglas dagens skara av kvällstidningsläsare mestadels av en äldre population (17 procent för ålderskategorin 65-85 år respektive 4 procent bland 16-29 år). Eftersom denna äldre generation överlag inte är lika välutbildade som dagens yngre generationer så kännetecknas dagens regelbundna kvällstidningsläsare också av att vara lågutbildade (18 procent bland dem med lägst utbildning). Det kan tyckas att bland de som idag är pensionärer är en gymnasieexamen snarast att betrakta som att vara välutbildad, medan denna nivå av utbildning är förhållandevis låg bland dagens unga vuxna. Det skall i detta sammanhang också noteras att över tid så har tidigare skillnader i läsning mellan olika samhällsklasser minskat. Detta förklaras av att arbetare (13

procent), egenföretagare (13 procent) och tjänstemän (8 procent) har minskat sin läsning av kvällspress i tryckt form, och att dessa därmed i princip landat på samma nivå som högre tjänstemän (10 procent) uppvisat under en längre tid. Sammantaget sett så visar resultaten att merparten svenskar numer aldrig läser en kvällstidning i pappersform. Däremot är det en betydande andel som uppger att de regelbundet tar del av nätnyheter.

Användningen av kvällspressen i digital form ökar

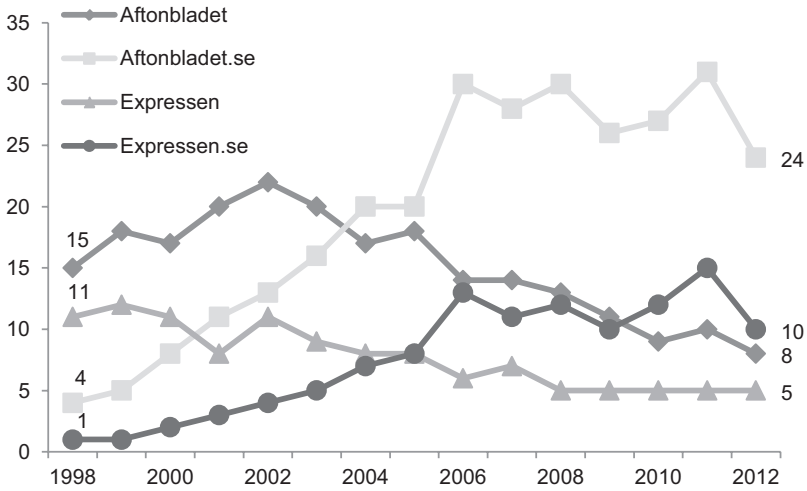
Genom att börja publicera nätnyheter hösten 1994 tog Aftonbladet täten för svensk nätjournalistik, om än att Expressen (1995) och flera andra tidningsföretag snabbt sjösatte liknande initiativ. Fram till millennieskiftet ökade användningen av dessa i takt med att alltfler svenska hem pryddes av datorer som åtföljdes av modemuppkopplingar. När IT-kraschen bromsade Sveriges ekonomi under 2000 så stannade många satsningar på nätnyheter upp. Aftonbladet å andra sidan fortsatte sina satsningar, och ett decennium senare deklarerade ledningen att man blivit ett företag som prioriterar digitalt i första hand.

De årliga nationella SOM-undersökningarna har ställt frågor till svenskarna om deras användning av kvällspressens nätnyheter sedan 1998. Detta år läste 15 procent av svenskarna regelbundet Aftonbladet som tidning och 4 procent tog del av aftonbladet.se på regelbunden basis. Motsvarande siffror för Expressen under detta år var 11 procent för papperstidningsläsning och 1 procent vad gäller nätnyhetsanvändning. Figur 2 visar hur svenska allmänhetens användning av kvällspressens nätnyhets sajter på nätet har förändrats under de följande 15 åren.

Figur 2 visar att under de första fyra åren efter 1998 så ökade användningen av såväl Aftonbladet som aftonbladet.se, medan det för Expressens del skedde en uppgång för expressen.se men en nedgång i läsningen av papperstidningen. Dessa resultat indikerar att aftonbladet.se stimulerade till en komplementär användning för Aftonbladet, under denna tidsperiod, medan nyhetssajten för Expressens del istället kan ha bidragit till en kannibalisering av papperstidningsläsningen. Därefter började den regelbundna läsningen av Aftonbladets papperstidning att sjunka, vilket är ett utvecklingsmönster som sedan dess har hållit i sig. Den regelbundna nätnyhetsanvändningen kom att överstiga den regelbundna papperstidningsläsningen för Aftonbladets del år 2004, och för Expressens del år 2006. Det skall noteras att sedan 2007 är andelen nätanvändare för såväl Aftonbladet som Expressens del dubbelt så stor som andelen papperstidningsläsare. Ökningen i nätnyhetsanvändning kan sägas ha stagnerat under 2006 till 2010, för att sedan ha ökat något igen under 2011 och sedan tappa under 2012. Det skall dock noteras att ökningen för 2011 till viss del möjligen hänger samman med att respondenterna tolkat enkätfrågan om nyhetsanvändning på internet som att omfatta inte bara dator utan också mobil och medieplatta, medan det tydligare specificerades att endast inkludera dator i 2012 års undersökning. Det skall i sammanhanget nämnas att någorlunda jämförbara

mätningar, av antalet unika besökare och antal besök till kvällspressens nyhetssajter per vecka, snarast visar en relativt oförändrad bild för tidsperioden (Kiaindex, 2013).

Figur 2 Regelbunden läsning av Aftonbladet respektive Expressen på papper och internet via dator 1998-2012 (procent)

Kommentar: Med regelbunden läsning avses minst 3 dagar i veckan. Under åren 1998-2011 var svarsalternativet om huruvida man använt respektive kvällstidning via Internet. För år 2012 har frågekonstruktionen ändrats till att istället fråga om vilken/vilka plattformar man använt för att ta del av, och i figuren redovisas därför andelen som angivit att de tar del av respektive nyhetssajt via dator minst tre gånger per vecka.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen för respektive år.

Precis som för läsningen av kvällstidningar i pappersform så är användningen av dessa på nätet via dator år 2012 mest utbredd bland män, något som är särskilt påtagligt vad gäller aftonbladet.se (27 procent bland män respektive 20 procent bland kvinnor). Användning av kvällspress på nätet är i princip spridd till svenskar i alla åldrar, om än att det är mest vanligt bland dem som är 16-49 år gamla (45 procent bland 16-29-åringar respektive 44 procent bland 30-49-åringar). Det har tidigare konstaterats att de med högre utbildningsnivå i hög utsträckning upphört att läsa kvällspressen i pappersform, men när det gäller användningen av nätnyheter uppvisar de istället ett motsatt beteendemönster (37 procent bland högutbildade och 17 procent bland de lågutbildade). Det skall också noteras att samma omvända utvecklingsmönster gäller också när det kommer till tjänstemän och högre tjänstemän, för vilka det inte bara kan noteras kraftiga nedgångar i papperstidningsläsning men också en tilltagande användning av nätnyheter (37 respektive 36 procent 2012). En

övergripande slutsats är att nätnyhetsanvändningen inte bara utgör ett rejält tillskott till kvällspressens samlade användning, men rentav kommit att bli primära plattformen för de svenskar som regelbundet tar del av deras nyheter. Samtidigt vittnar utvecklingen om att det på senare tid skett en exceptionellt snabb förskjutning mot att ta del av nätnyheter via andra skärmar än datorskärmen.

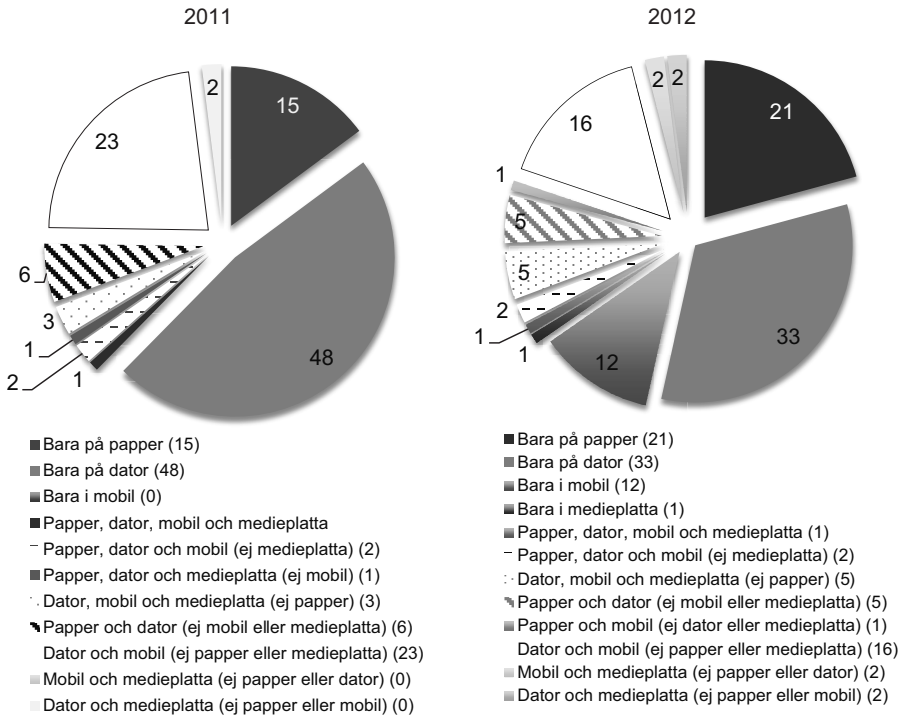
Kraftfull ökning av kvällstidningsanvändning i mobil och fler kombinationer av medieplattformar

Den mest framträdande skillnaden i hur svenskar tar del av kvällspressen under senare år hänger samman med den snabba framväxten av (smarta) mobiler och medieplattor. Dessa individuella, nätverksuppkopplade och högst portabla medietekniker har omdefinierat nyhetsmedieföretagens förutsättningar för produktion och spridning av nyheter (Westlund, 2013). Likaså har dessa medietekniker skapat nya möjligheter för att ta del av kvällspressens journalistik i vardagslivet. Detta sker exempelvis när man äter frukost, åker kollektivtrafik eller sitter i ett möte. Mobilen och medieplattan har också vunnit mark som komplementära skärmar när man lutar sig tillbaka i TV-soffan, genom vilka man såväl läser som skriver i olika sociala medier. Trafikmätningar av hur kvällspressens sajter, mobilsajter och applikationer används har under senare år visat att det är i första hand på just mobila enheter som det sker en ökning (Kiaindex, 2013). I det följande analyseras och jämförs därför användning via papper, nät, mobil och medieplatta för år 2011 och 2012.

En analys av den samlade kvällspressanvändningen, utifrån samtliga ovan nämnda nyhetsplattformar, visar att 39 procent av svenska allmänheten (16-85 år) använde någon av dessa regelbundet både 2011 och 2012. Bakom dessa siffror finner vi påtagliga skillnader i hur de olika nyhetsplattformarna används, liksom påtagliga skillnader mellan de två åren. Från diagrammet på den vänstra sidan i figur 3 framgår hur de regelbundna användarna av kvällspress använde olika nyhetsplattformar år 2011, medan den högra sidan visar användningen för år 2012.

Ett resultat som gäller för båda åren gör gällande att majoriteten av regelbundna kvällspressanvändare *endast* använder nätnyhets sajten: 48 procent år 2011 och 31 procent år 2012. Det skall samtidigt noteras att trenden i dagsläget är nedåtgående, med ett tapp på 17 procentenheter mellan dessa två år och en nedgång om 5 procentenheter mellan 2010 och 2011 (Se Westlund & Färdigh, 2012 för en närmare analys av resultaten från 2010 års nationella SOM-undersökning). Under samma tidsperiod har andelen av de regelbundna kvällspressanvändarna som endast läser papperstidningen ökat något, från 15 procent 2011 till 21 procent år 2012. Därmed har det skett en rekyl från föregående år, med tanke på att andelen i princip hade halverats från 2010 (29 procent). Den kommande analysen kring skillnader mellan generationskohorter utgör en viktig förklaring till detta resultat.

Figur 3 Allmänhetens regelbundna användning av kvällspress på papper, internet via dator, mobil och medieplatta 2011 och 2012 (procent)

Kommentar: Med regelbunden användning avses minst 3 dagar i veckan. Figuren till vänster visar samtliga personer som svarat att de använde kvällstidningar regelbundet på papper, på internet via dator, mobil och medieplatta under 2011 (n=731 personer), medan figuren till höger visar motsvarande resultat för 2012 (n=633 personer). Båda figurerna visar endast regelbunden användning, vilket innebär att kategorin 'Varken på papper, Internet eller i mobil' har exkluderats.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2011 och 2012

Ett motsatt utvecklingsmönster kan skönjas när vi ser till användningen av mobilen för att ta del av kvällspressens utbud av nyheter och annat innehåll. År 2011 tog nästintill var fjärde svensk regelbundet del av kvällspressens utbud i sin mobil och via datorn. När vi ser till resultaten för år 2012 ser vi att den komplementära användningen av mobilen och datorn faktiskt har minskat något, till 16 procent.

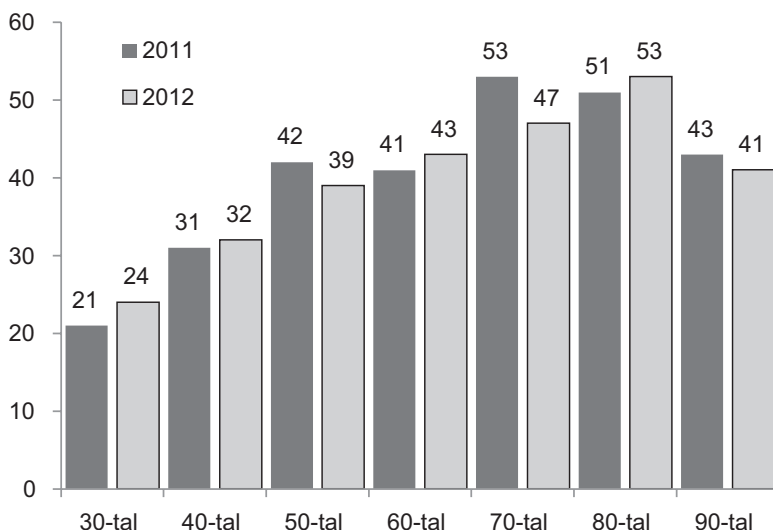
En viktig förklaring handlar om att mobilen vunnit mark som självständig nyhetsplattform. Under 2011 var det ingen som uppgav sig använda endast mobilen för nyheter, men år 2012 landade istället denna siffra på 12 procent. Denna kraftfulla ökning bör uppmärksammas, i synnerhet eftersom andelen som endast använder nyhetssajter via datorn under samma tidsperiod har minskat.

I 2011 års undersökning var det en relativt liten andel som uppgav att de kombinerade sin nätnyhetsanvändning via medieplatta, dator och mobil, men år 2012 angav 5 procent att de gör så. En motsvarande andel (5 procent) använde regelbundet kombinationen papper och dator. Däremot är spridningen av övriga kombinationer av skärmar för nyhetsanvändning relativt begränsad.

Kvällspressanvändning 2011 och 2012 bland generationskohorter

Detta avsnitt avser analysera skillnader och likheter i hur sju olika generationskohorter använde kvällspressens nyhetsplattformar under 2011 och 2012. I denna artikel sätts fokus vid att analysera just generationskohorter, för att belysa nyansera i användningen mellan flera olika grupper. Figur 4 visar att den totala andelen användare skiljer sig väsentligt åt mellan olika generationskohorter.

Figur 4 Regelbundna användare av kvällspress på papper, internet via dator, mobil och medieplatta i olika generationskohorter 2011 och 2012 (procent)

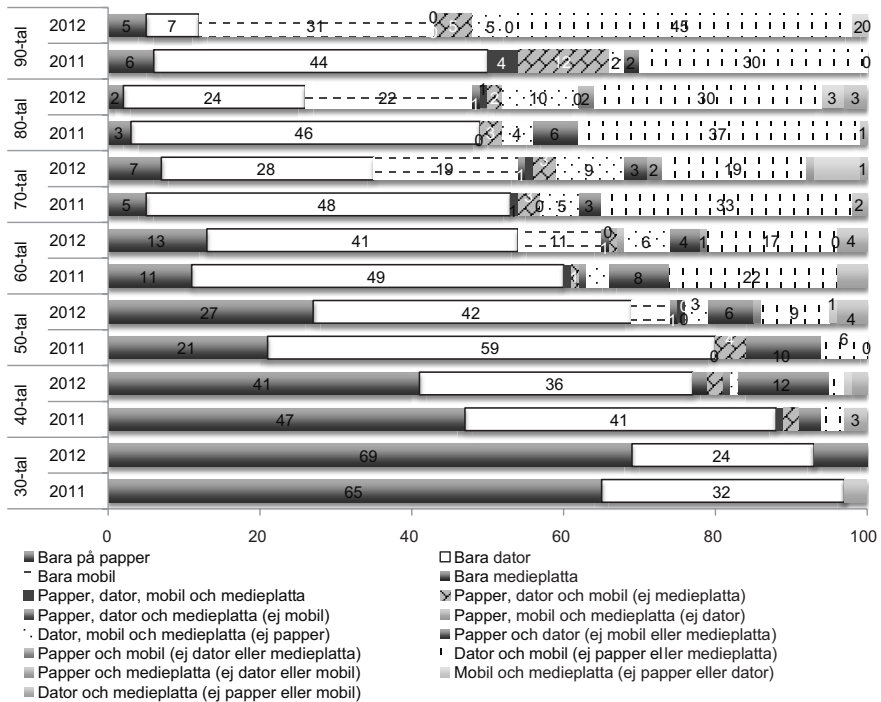

Kommentar: Med regelbunden användning avses minst 3 dagar i veckan. Antalet svarspersoner för varje generationskohort är; 161 personer för '30-tal' (2011) och 172 personer (2012), 325 personer för '40-tal' (2011) och 324 personer (2012), 273 personer för '50-tal' (2011) och 287 personer (2012), 269 personer för '60-tal' (2011) och 326 personer (2012), 224 personer för '70-tal' (2011) och 201 personer (2012), 179 personer för '80-tal' (2011) och 188 personer (2012) och 116 för '90-tal' (2011) och 103 personer (2012).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2011 och 2012

Figur 4 visar att användningen av kvällspress under 2011 var allra minst utbredd bland 30- och 40-talister, medan tvärtom mer än hälften av 70- och 80-talisterna regelbundet använde kvällspress detta år. Användningen var något lägre, omkring fyrtio procent, bland 50-, och 60-talister samt 90-talister. När vi ser till 2012 så kvarstår mönstret från föregående år i det att användningen av kvällspress på en sammantagen nivå är minst utbredd bland de äldre generationskohorterna, och sedan ökar bland de yngre. Samtidigt kan tendenser till minskning och ökning noteras bland flera generationskohorter, med en påtaglig minskning hos 70-talisterna. Det kan i sammanhanget noteras att 20-talister exkluderats från resultatredovisningen i figur 4 p.g.a. ett lågt antal respondenter, men att deras svar indikerar en fortsatt stark orientering mot läsning av papperstidningen.

Figur 5 *Kvällstidningsanvändande på papper, Internet, mobil och medieplatta bland generationskohorter 2011 och 2012 (procent)*

Kommentar: Med regelbunden användning avses minst 3 dagar i veckan. Antalet svarspersoner för varje generationskohort är: 161 personer för '30-tal' (2011) och 172 personer (2012), 325 personer för '40-tal' (2011) och 324 personer (2012), 273 personer för '50-tal' (2011) och 287 personer (2012), 269 personer för '60-tal' (2011) och 326 personer (2012), 224 personer för '70-tal' (2011) och 201 personer (2012), 179 personer för '80-tal' (2011) och 188 personer (2012) och 116 för '90-tal' (2011) och 103 personer (2012).

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2011 och 2012

Avslutningsvis görs en analys av hur kvällspressens olika nyhetsplattformar användes bland de olika generationskohorterna under 2011 och 2012. Precis som för Figur 3 analyseras huruvida man använder endast en av de fyra nyhetsplattformarna regelbundet, eller om man kombinerar dessa för att ta del av nyheter. Dessa resultat bidrar till att förklara de allmänna förändringarna, så som ökningen i andelen som endast läst kvällstidningen i pappersform. Figur 5 visar att andelen regelbundna läsare bland såväl 30-talister som 60-talister och 70-talister har ökat något mellan dessa år, samtidigt som ingen generationskohort uppvisar en signifikant minskning.

Papperstidningen hade onekligen en central plats bland 30- och 40-talister under dessa två år. Bland dessa generationskohorter uppgav drygt två av tre att de endast läste papperstidning under 2011, och det skedde rentav en viss ökning under 2012. Vad gäller 40-talister å andra sidan så var de endast något mer orienterade mot endast papper än mot endast nätnyheter via datorn under 2011 och 2012, och båda dessa former av nyhetsanvändning tappade mark under 2012 till förmån för öknings i komplementär användning. En slutsats är att även senare års kraftfulla ändringar i medielandskapet skulle kunna innebära att papperstidningsläsningen minskar, så kvarstår denna som det primära alternativet för 30- och 40-talister. De har vuxit upp med kvällstidningar i tryckt form, och har inte bara etablerat men också vidmakthållit starka vanor när det gäller läsning av kvällstidning på papper.

I likhet med 2010 (Westlund & Färdigh, 2012) så sätts nätnyhetsanvändning i första hand bland 50-, 60- och 70-talister, om än att det finns tilltagande nyansskillnader. Under 2011 använde 59 procent av 50-talisterna endast nätnyhets sajterna, jämfört med närapå hälften av 60- och 70-talisterna. För 2012 var motsvarande siffror 42 procent för 50-talisterna och 41 samt 28 procent för 60- och 70-talisterna. Med andra ord har andelen som uppger att de endast tar del av nätnyheter minskat mellan dessa år, samtidigt som papperstidningens betydelse faktiskt har ökat något under samma tidsperiod. Den procentuellt största ökningen står dock mobilen för, i synnerhet hos 70-talister, bland vilka 19 procent uppger att de på en regelbunden basis endast tar del av nyheter via mobilen. På en övergripande nivå kan också en förskjutning mot kombinationer av användning skönjas hos 50-, 60- och 70-talister, vilka i första hand kompletterar nätnyheter via datorn med nyheter via mobilen och/eller medieplattan.

En slutsats kring utvecklingsmönstret mellan dessa två år gör gällande att alltfler, i synnerhet 70-talisterna, låter olika nätverksbaserade skärmar stå i centrum. Datorn placeras högst, sedan kommer kombinationen av dator och mobil eller användning av endast mobil på delad andra plats. Komplementär nyhetsanvändning utgör med andra ord endast en liten del av 70-talisternas användning.

Tidigare analyser har pekat på att 80- och 90-talister delats in i en grupp som endast tar del av nätnyheter via datorn samt en grupp som präglas av komplementär nyhetsanvändning. Siffrorna för 2011 gör visserligen gällande att något färre än hälften endast tar del av kvällspressen via nätnyheter, men samtidigt uppger den andra hälften

att de regelbundet använder olika kombinationer av kvällspressen. Bland 80-talister uppgav 37 procent år 2011 att de regelbundet kombinerade nätnyheter via dator och mobil, medan motsvarande siffror för 90-talister var 30 procent. Staplarna för 2012 visar däremot att det skett en minskning i andelen som regelbundet tar del av nyheter via både dator och mobil för 80-talister (ner 7 procentenheter) men en ökning för 90-talister (upp 15 procentenheter). Däremot har andelen som endast använder mobilen för nyheter ökat kraftigt, till 22 procent bland 80-talister och 31 procent bland 90-talister. På en sammantagen nivå präglas 80- och 90-talisternas användning med knapp majoritet av komplementär användning av kvällspressens olika nyhetsplattformar.

Från kvällspress till kvällsmedia

Den långtgående tidsserien från 1986 till 2012 har visat hur svenska allmänhetens läsning av kvällspressens papperstidningar fortsätter sjunka, medan resultaten för 1998-2012 pekar på hur detta tapp över tid kompenseras tämligen väl av användningen av kvällstidningarnas sajter på nätet. Medan användningen av nätnyhets-sajter via dator har stagnerat under senare år så visar djupdykningen i mönstren för 2011 och 2012 att mobiler och medieplattor bidrar till såväl ett ökande som alltmer fragmentariserat mönster. De mönster som är allra mest framträdande sedan mätningar av mobil och medieplatta inleddes handlar om att svenskarna i ökande grad använder flera nyhetsplattformar komplementärt, men också att mobilen till synes vinner mark som självständigt nyhetsplattform.

Analysen av olika generationskohorters användning visar att det finns tydliga skillnader mellan somliga av dessa, men också kraftiga förskjutningar mellan de olika åren. Resultaten i denna artikel sprider nytt ljus över den conceptualisering i mediegenerationer som gjorts utifrån analyser av svenskarnas kvällspressanvändning år 2010 (Westlund & Färdigh, 2012). Resultaten för 2011 och 2012 gör gällande att de äldsta generationskohorterna fortfarande kan ses som en *printgeneration* (30- till 40-tal), om än att 40-talisterna minskat på papperstidningsläsningen till förmån för digitala plattformar. När det gäller *onlinegenerationen* (50-tal till 70-tal) och den tude-lade *individualiserade generationen* (80-tal till 90-tal) så återfinns i stor grad liknande användningsmönster hos de olika generationskohorterna, samtidigt som det skett en påfallande orientering mot mobilt och mer komplementär nyhetsanvändning.

I ljuset av dessa deskriptiva resultat bör framtida forskning ompröva den empiriskt grundade klassificeringen i tre mediegenerationer. Exempelvis pekar resultaten mot att den individualiserade generationen, med dess två generationskohorter inriktade mot antingen nätnyheter via datorn eller komplementär nyhetsanvändning, kan behöva utökas till att inkludera också en generationskohort med de som endast tar del av nyheter via mobilen.

En viktig slutsats är vidare att flertalet generationskohorter uppvisar en påtaglig föränderlighet i sina nyhetsvanor, snarast än upprätthållande av vanor. Dagens

föränderliga medielandskap bidrar till att väl invanda rutiner i den vardagliga medieanvändningen håller på att stöpas om ordentligt, vilket i sin tur bidrar till att förstärka papperstidningens nedgång och de digitala plattformarnas frammarsch. Framtida studier kan med fördel försöka beskriva och förklara hur denna förskjutning sker, men också hur vi ska förstå, konceptualisera och förhålla oss till detta.

På det stora hela har analysen av allmänhetens och generationskohorternas nyhetsanvändning visat att kvällspressen alltmer kommit att bli kvällsmedia. Genom sina sajter och appar för datorer, mobiler och medieplattor, och snart säkert också nätverksuppkopplade tv-apparater, klockor och glasögon, fortsätter Aftonbladet och Expressen (med GT och Kvällsposten) att publicera såväl informativ som underhållande journalistik. Dessa plattformar skapar goda möjligheter till att fungera som såväl realtidsuppdaterade nyhetskällor, som att erbjuda en mötesplats för diskussion, opinion och förströelse. Svensk kvällspress sätter online i första rummet och utmärker sig i dagsläget genom bl.a. minutiös liverapportering, satsningar på rörlig video eller podcasts, liksom satsningar på positionering och personalisering, liksom delaktighet i journalistiskt arbete genom avancerade och geo-taggade tipsfunktioner. Med en uttalad insikt om att papperstidningen går en mörk framtid till mötes växlar kvällspressen upp sina kraftansträngningar för att utveckla sin journalistik och sina affärer i en digital- och mobil värld. Denna undersökning visar på deras framgång i att locka regelbundna användare digitalt, men Tidningsutgivarnas internetbarometer visar att de numer tillsammans står för mer än hälften av dagspressens nätintäkter. Resultaten i denna undersökning pekar mot att de även fortsättningsvis, och i ännu högre grad, rimligen bör lägga kraft vid att såväl analysera som anpassa sig till den tilltagande användningen av mobilen för nyheter. Förändringarna sker snabbt, exempelvis bedömer vi det som högst sannolikt att trafiken (antal besök och sidvisningar) för Aftonbladet mobil under sommaren 2013 kommer att överstiga den för Aftonbladets nyhetssajt. Liknande utvecklingsmönster kommer att ske även för andra nyhetsmedier. Även om kvällspressen kan sägas ha sin språngbräda från papperstidningen och nyhetssajten, så är det mycket som pekar mot att influenser från helt andra branscher och länder kommer att spela en framträdande roll för hur deras innovationsarbete och utveckling. I sin fortsatta utveckling som kvällsmedia under kommande år lär detta sannolikt bidra till väsentligt annorlunda sätt att ta del av nyheter. Hur svenskarnas användningsmönster förändras, i sin tur, avser vi analysera vidare genom kommande nationella SOM-undersökningar.

Referenser

- Bolin, Göran & Westlund, Oscar (2009). "Mobile generations: the role of mobile technology in the shaping of Swedish media generations", *International Journal of Communication*, 3, 108-124.
- De Waal, Esther & Schoenbach, Klaus (2010). "News sites' position in the mediascape: Uses, evaluations and media displacement effects over time". *New Media Society*, 12(3), 477-496.
- Gumpert, Gary & Cathcart, Robert (1985). "Media grammars, generations and media gaps", *Critical Studies in Mass Communication*, 2(1), 23-35.
- Kiandex (2013). Data från <http://www.kiaindex.net/> (2013-04-14).
- Mannheim, Karl (1952). "The problem of generations". I Paul, Kecskemeti, (red.), *Essays on the sociology of knowledge*, Routledge & Kegan Paul.
- Nygren, Gunnar & Zuiderveld, Maria (2011). *En himla många kanaler*, Nordicom: Göteborg.
- Bergström, Annika & Wadbring, Ingela (2010). "The contribution of free dailies and news on the Web: Implications of media structural changes for the Swedish newspaper readership market", *Northern Lights*, 8, 139-155.
- Westlund, Oscar (2011). *Cross-media News Work – Sensemaking of the Mobile Media (R)evolution*, JMG Bokserie nr. 64, Göteborgs Universitet: Göteborg.
- Westlund, Oscar (2012a). "Producer-centric vs. participation-centric: On the shaping of mobile media", *Northern Lights*, 10, 107-121.
- Westlund, Oscar (2012b). "Användning av mobilen för information och kommunikation", I: Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red.) *I framtidens skugga*, SOM-institutet, Göteborgs universitet: Göteborg.
- Westlund, Oscar (2013). "Mobile news: a review and model of journalism in an age of mobile media", *Digital Journalism*, 1(1), 6-26.
- Westlund, Oscar & Färdigh, Mathias A. (2011). "Displacing and complementing effects of news sites on newspapers 1998-2009". *International Journal on Media Management*, 13(3), 177-191.
- Westlund, Oscar & Färdigh, Mathias A. (2012). "Conceptualizing media generations: The print-, online- and individualized generations", *Observatorio (OBS*) Journal*, 6(4), 181-213.
- Westlund, Oscar & Weibull, Lennart (2013). "Generation, life course and news media use in Sweden 1986-2011", *Northern Lights*, 11, 147-173.

